

In 1976 dupa ce a obtinut premiul Nobel pt lucrarile sale in economie, se indrepta catre o conferinta din Michigan la care trebuia sa participe, cand a coborat din masina mai multi ziaristi s-au grabit sa-l intrebe daca considera ca acesta este punctul culminant al carierei sale.

“-Nu cred ca hotararea a 7 oameni din Suedia sunt in masura sa spuna realitatea despre mine, mai degraba as dori sa stiu daca peste 30 de ani marii economisti ai lumii vor mai aprecia ideile si munca mea!”le-a raspuns Friedman.

La 16 noiembrie 2006 lumea economica mondiala pierde un membru marcant, cel mai important sustinator al politicii monetare si a unei pietee cat mai libere. El pledeaza pt mentinerea unei politici monetare bine echilibrate si pentru “vindecarea” pietei prin propriile puteri.

In cartea sa, *Liber sa alegi. Un punct de vedere personal*, Milton Friedman evidentiaza printr-o serie de exemple ale mai multor tari aflate de-o parte si de alta a fostei “cortine de fier”, faptul ca o economie nu va putea fi functionala atata timp cat va fi comandata si controlata de la centru , in raport cu tarile in care aplicarea liberalizarii preturilor si a schimbului liber au fost masuri care au actionat ca un motor propulsor garantand o economie functionala.

Printre mai multe subiecte interesante pe care le trateaza in aceasta carte, renumitul profesor subliniaza importanta delimitarii clare a atributiilor revenite statului, puterilor guvernamentale, aratand cum, spre exemplu in fosta Uniune Sovietica care aplica o economie centralizata planificata, aceea economie nu putea fi functionala. Desigur analizand la rece acest fapt, putem intelege cu atat mai mult cu cat insasi tara noastra a fost condusa in trecut de un guvern care aplica un astfel de sistem ineficient. Ineficacitatea evidenta care a rezultat din sistemul de economie centralizata este sintetizata pe larg, autorul reusind sa arate prin cateva exemple cum acesta a dat gres. Este clar ca tarile a caror economie s-a bazat pe schimbul liber nu au avut decat de castigat fiind favorizate atat prosperitatea cat si libertatea umana. Desigur, intr-o societate schimbul reciproc acceptat, concurenta si libera alegere au un impact pozitiv asupra economiei si a cresterii nivelului de trai al populatiei, tarile care au azi o economie puternica sunt exemple evidente.

Referindu-se la sistemul pretului care functioneaza atat de bine atunci cand este lasat liber, autorul vorbeste despre criza petrolului din 1974 cand guvernul american incercand sa intervina prin adoptarea unor masuri menite a evita cresterea pretului petrolului pe piata interna, a avut un efect invers decat cel scontat, conducand la lungi cozi la benzina si deficite de aprovizionare chiar in SUA, tara care produce cea mai mare parte a propriului petrol. In acest timp tari ca Germania si Japonia, care sunt dependente de petrolul importat nu erau afectate. El reuseste astfel sa arate foarte bine cum transmiterea informatiei prin pret poate fi unul dintre cele mai daunatoare efecte ale inflatiei.

Sigur acest caz reflecta importanta liberalizarii preturilor si este bineinteles un principiu clar pe care trebuie sa se bazeze o economie. Nu cred insa ca, alte state ar fi reusit sa gestioneze o astfel de criza cu mai multa luciditate, si inca neavand o experienta anterioara asa cum a fost cazul SUA, tara cu un rol foarte important pe piata mondiala a petrolului. Cred ca la momentul de fata, cel putin in unele tari,

functionarea pietelor este dictata de grupuri puternice de interese in stransa legatura cu politicul, pe care il influentaza sa aplice masuri care sa aiba efecte in directii dorite de respectivele grupuri.

El arata prin mai argumente clare cum anumite sectoare economice, institutii care se gasesc in subordinea statului, functioneaza defectuos si cum ar functiona acestea daca ar fi redade sectorului privat. Sustine ideea delimitarii clare a rolului guvernului, si implicarea acestuia sintetizand ceea ce Adam Smith a raspuns cand a fost intrebat despre rolul guvernarii: "-Toate sistemele, fie ele liber consimtite sau impuse, odata complet inlaturate, sistemul libertatii naturale se organizeaza de la sine!", " Rolul guvernarii sa fie doar de a proteja societatea de violenta si invazia altor societati, de a proteja fiecare membru al societatii de asuprirea sau nedreptatea oricarui alt membru, prin administrarea exacta a justitiei, si de a pastra institutiile publice in egala masura pentru totii membrii societatii!".

El discuta despre mai multe tari care au prosperat aplicand aceste principii, referindu-se si la Hong-Kong, despre care majoritatea dintre noi stiu ca este un exemplu modern de succes.

De acord si de apreciat aceste tari, dar autorul nu aduce in discutie ca, pe langa masurile economice si politice de succes care au fost adoptate, au existat si alti factori care au dus la reusita economica a acestor tari, si anume valorile acelei societati, cultura, educatia mostenita a locuitorilor acestor tari vis-a-vis de viziunea a ceea ce inseamna munca, felul in care acei oameni s-au implicat prin aportul lor consistent ca indivizi cu simtul raspunderii foarte dezvoltat fata de societate.

Unul dintre subiectele foarte interesante despre care autorul vorbeste, este cel legat de recesiunea si crash-ul care au zguduit economia S.U.A. in anii 20 si in perioada urmatoare. Influenta si repercursiunile pe care aceste evenimente le-au avut asupra altor state, in mod special asupra Germaniei, unde au facilitat venirea la putere a partidului nationalist, si in final a dus la izbucnirea razboiului mondial; este unul din subiectele menite a raspunde multor intrebari.

Friedman ataca dur sistemele de taxe si impozite, anumite programe de protectie sociala, sistemele de plata a pensiilor, aratand in baza unor calcule logice care sunt angrenajele si ce se intampla in spatele acestor programe, reusind sa demonstreze ineficienta acestora, avantajele de care beneficiaza anumite categorii sociale in detrimentul saracilor sau chiar a bogatilor. Bineinteles nemulțumirea fata de impozitele si taxele impuse de catre guverne, va putea fi simtita in aproape orice colt al lumii, cu cateva exceptii ale unor State supranumite si "paradisuri fiscale", oamenii pretutindeni se vor plange ca platesc prea mult si asta in mare masura justificat. Sunt totusi unele state europene, cu economii puternic dezvoltate si un nivel de trai ridicat in care guvernul ii ia contribuabilului cu o mana, dar in schimb atunci cand acesta se afla in situatia de a avea nevoie de protectie sociala, guvernul ii ofera cu ambele maini garantandu-i protectie totala. Argumentele pe care Friedman le aduce pentru sustinerea ideilor sale sunt greu de combatut, si asta pentru ca reuseste sa puna foarte bine in lumina dezavantajele, ineficienta acestor sisteme si plati.

Educatia - un capitol in care autorul vorbeste despre invatamantul primar si secundar, care se regaseste in subordinea statului si despre performanta scazuta cu care aceste institutii se confrunta, si cum s-ar fi desfasurat lucrurile daca inlocuirea sistemului particular cu cel de stat nu ar fi avut loc in SUA. Cum ar fi stat lucrurile

daca parintii ar fi avut libera alegere da opta pentru o anume scoala, de a hotari in functie de investitia pe care ar fi dorit sa o faca pentru educatia copiilor lor.

Autorul arata care ar fi fost efectele daca o parte din banii care se duceau catre stat sub forma de impozite ar fi revenit parintilor prin emiterea de catre guvern a unor vouchere, dandu-le posibilitatea de a alege pe baza acestora pentru care forma de finantare ar opta pentru educatia copiilor lor. El explica cum acest plan ar fi putut duce la imbunatatirea calitatii si cresterea performantei la toate nivelurile in scolii.

Astfel scolile ar fi avut posibilitatea de a se imbunatatii continuu, s-ar fi creat concurenta, unele dintre ele ar fi deveni chiar profitabile existand posibilitatea de a se autofinanta, fapt care ar fi dus la interesul parintilor de a opta pentru acele scoli cu un nivel de pregatire si eficienta crescut, si raportat la sumele pe care acestia ar fi fost dispusi sa o adauge valorii voucherului. In final proiectul a avut totusi succes

in cele cateva scoli in care s-a reusit implementarea sa. Au existat insa reformatorii sociali care s-au opus acestui proiect sustinand ca sunt parinti, in special cei saraci si putin educati , care nu ar fi in capabili sa gestioneze si sa canalizeze corect prin aceasta forma de finantare educatia copiilor lor, ca ar exista posibilitatea fraudei si ca ar creste costurile achitate de contribuabili, etc.

Desigur atata timp cat proiectul nu a fost implementat in totalitate nici nu putem stii ce s-ar fi intamplat in final. Cred insa in valoarea principiului alegerii libere. Avem o multitudine de exemple care dovedesc performantele si cresterile substantiale la orice nivel si in orice domeniu de activitate unde este aplicat sistemul pietei libere. SUA la acest capitol au cu atat mai mult experienta, iar probabilitatea ca acest proiect sa fi fost o reusita totala era foarte mare. Renumitele universitati particulare stau ca dovada clara de succes si este in acelasi timp foarte cunoscut faptul ca guvernul, guvernele din multe tari, vor fi un cheltuitor risipitor al banilor contribuabililor existand nenumarate exemple de institutii controlate de acesta care sunt intr-o stare nesatisfacatoare.

Ca si in sport sau in viata zilnica insa, cred in puterea concurentei care nu poate aduce decat imbunatatirea si cresterea calitatii celorlalti, lasandu-i pe cei mediocri pe dinafara, si ma refer aici la acea categorie de parinti provenita din medii sociale cu probleme, fara o minima educatie, care ar fi fost minoritara in aportul pe care si l-ar fi adus la reusita acestui proiect. Cred ca ideea in sine ar putea avea un efect benefic.

Un alt capitol interesant care nu putea lipsi din aceasta lucrare, este cel in care Friedman se refera la inflatie, acesta fiind dezbatut in stransa legatura cu politica monetara pe care el a sustinuto in timpul vietii.

Sunt concludente exemplele prin care acesta explica efectele pe care le are fenomenul inflationist si masurile care trebuiesc luate pt combaterea acestuia, dar mai ales modul de comparatie prin care acesta face referire la comportamentul si efectele secundare dureroase ce nu pot fi evitate. Insa informatia cea mai importanta care de altfel poate fi considerata si fundamentul de baza al acestei carti, este de departe cea mai interesanta, si anume principiul politicii monetare - reducerea cresterii rapide a masei monetare pentru diminuarea inflatiei.

Desigur guvernele sunt principalul vinovat pentru inflatie, pt managementul defectuos datorita caruia se ajunge in aceasta situatie, dar iata ca problemele sociale care apar in urma globalizarii agresive la care asistam azi, sunt din ce in ce mai greu de controlat, nevoile , cheltuielile sunt mai multe si mai diverse, iar daca mai vorbim si despre alte tari cu economii precare in comparatie cu SUA, tara cu o puternica economie, atunci putem pricepe mai bine de ce unele tari se confrunta cu o inflatie galopanta. Trebuie luat in considerare faptul ca aceasta carte a fost scrisa in perioada

caderii imperiului comunist cand calculele economiei mondiale erau facute altfel, iar pretul petrolului era in jur de 20 dolari per baril , fata de depasirea pragului alarmant de 75 de dolari la care s-a ajuns astazi si inca cu tendinte clare de crestere, putem spune deci ca lucrurile trebuiesc privite deja dintr-o alta perspectiva. Un lucru este cert, economia mondiala se confrunta cu probleme majore datorita diminuarii rezervelor de petrol, iar acest fapt afecteaza intr-o mare masura cel putin tarile slab dezvoltate economic.

Pe langa subiectele cu valoare informationala deosebita, pe care renumitul economist le dezbate, as clasifica aceasta carte ca fiind foarte potrivita chiar si pentru simpla lectura.